

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศฯ 3) เพื่อทดลองรูปแบบการนิเทศฯ และ 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศ โดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Research: R1) ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Development: D1) ขั้นตอนที่ 3 ทดลองรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Research: R2) ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Development: D2) กลุ่มตัวอย่างเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ คือ โรงเรียนวัดสันกลางเหนือ โรงเรียนบ้านเมืองกีด และโรงเรียนพุทธโสภณ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้ร่วมวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้นิเทศ จำนวน 30 คน และผู้รับการนิเทศ จำนวน 30 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 13 เครื่องมือ ประกอบด้วย 1. แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้นิเทศก์/ผู้รับการนิเทศ 4. แบบตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ 5. แบบทดสอบด้านความรู้ก่อนและหลังการอบรมเกี่ยวกับ - การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 - การนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง 6. แบบสัมภาษณ์ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง 7. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 8. เครื่องมือการสังเกตการสอนเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 9. แบบบันทึกผลการชี้แนะและระบบ

ที่เลี้ยง 10. แบบบันทึกการรับการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบที่เลี้ยง 11. แบบตรวจสอบพฤติกรรมการชี้แนะและระบบที่เลี้ยงสำหรับผู้นิเทศ 12. แบบแบบตรวจสอบพฤติกรรมการชี้แนะและระบบที่เลี้ยงสำหรับผู้รับการนิเทศ และ 13. แบบประเมินรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบที่เลี้ยงฯ (ในประเด็นความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง) โดยใช้สถิติในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) ส่วนสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบที่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลการสนทนากลุ่ม และการสอบถามข้อมูลพื้นฐานของตัวแทนผู้บริหาร ผู้นิเทศก์ และผู้รับการนิเทศ พบว่า ประเด็นความต้องการจำเป็นที่นำมาสู่การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบที่เลี้ยง มี 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน พบว่า มีการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยมีการจัดกลุ่มผู้เรียนตามความสามารถ (เก่ง ปานกลาง และอ่อน) การสืบเสาะหาความรู้ การใช้กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ การใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียน การใช้สื่อ ICT เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนเป็นรูปธรรมมากขึ้น การสอนแบบเพื่อนสอนเพื่อน การเน้นย้ำ ซ้ำ ทวน โดยใช้แบบฝึกหัด การสอนแบบเน้นมโนทัศน์ และการให้ผู้เรียนทำใบงานที่มีเชื่อมโยงกับบทเรียน เป็นต้น แต่ครูยังไม่เข้าใจในทักษะและเทคนิคการสอนที่ชัดเจน และไม่ทราบว่าควรเลือกเทคนิคการสอนใดมาใช้จึงจะเหมาะกับเรื่องที่สอน สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการให้เกิดนั้นพบว่า ครูและผู้เรียนต้องเรียนรู้ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องเรียนตามบทเรียนในหนังสือเรียน และครูต้องไม่เป็นผู้สอนหรือผู้ให้ฝ่ายเดียว มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด (คิดวิเคราะห์ แยกแยะ) กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อความเป็นสากล ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาทั้งด้านบุคลากร

และด้านผู้เรียน มีการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ การสอนแบบบูรณาการ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นครูผู้รับการนิเทศต้องการรับการพัฒนา ในลักษณะการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการสอนที่ประสบความสำเร็จ การจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น) มีการนำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ ความรู้เรื่องรูปแบบการเรียนรู้ที่คำนึงถึงลักษณะความแตกต่างระหว่างผู้เรียน เพื่อปรับใช้ในการสอนของตน ทักษะการใช้สื่อ IT เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนตระหนักถึงจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สภาพการนิเทศการจัดการเรียนรู้ สำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน พบว่า มีการนิเทศภายในจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ฝ่ายวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตลอดจนมีการให้คำแนะนำสำหรับครูที่เข้ามาบรรจุใหม่หรือย้ายมาจากสถานศึกษาอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า การนิเทศการจัดการเรียนรู้ยังไม่ทั่วถึง และไม่ใช่นโยบาย และไม่ปฏิบัติตามห้วงเวลาที่กำหนด เนื่องจากมีงานอื่น ๆ เข้ามาแทรก ทำให้การดำเนินงานเป็นลักษณะงานทั่วไปมากกว่าการนิเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนา สำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้เป็นนั้น พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น คือ การนิเทศออนไลน์ การนิเทศผ่านการใช้ไลน์ เฟสบุ๊ก เนื่องจากมีความสะดวก สามารถปฏิบัติได้ทุกที่ ไม่จำกัดเวลา และทันเหตุการณ์ อย่างไรก็ตามการผสมผสานระหว่างการนิเทศแบบเก่ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ท้าทายโดยนำข้อดีของทั้งสองอย่างดังกล่าวมาปรับใช้ร่วมกัน อย่างไรก็ตามการนิเทศในลักษณะการพบปะ / เผชิญหน้า (face to face) ยังมีความสำคัญและต้องคงไว้แต่ควรต้องมีแบบฟอร์มหรือแบบบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการระบุ หรือกำหนดทิศทางเป้าหมาย รวมถึงการติดตามผลเป็นระยะ ๆ โดยผู้รับการนิเทศต้องเปิดใจยอมรับผลการนิเทศที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อันส่งผลต่อผู้เรียน นอกจากนี้บรรยากาศการนิเทศควรมีลักษณะเป็นแบบกัลยาณมิตร มีการพูดคุยในลักษณะแลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อพัฒนารูปแบบและเทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีการแนะนำระหว่างเพื่อนครู ซึ่งเป็นการนิเทศในระดับเบื้องต้น มีการจัดทำคู่มือ การจัดประชุมผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อชี้แจงวันและเวลา กระบวนการนิเทศ เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและเข้าใจชัดเจนตรงกัน ก่อนที่จะดำเนินการนิเทศ และควรมีการนิเทศอย่างน้อยภาคเรียนละ 2-3 ครั้ง 3) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศ/ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศต้องการให้เกิดการพัฒนานั้น พบว่า รูปแบบการนิเทศต้องมุ่งเน้นการนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง และให้เป็นส่วนหนึ่งของงานที่ปฏิบัติโดยไม่เพิ่มภาระของครู ขณะเดียวกันรูปแบบการนิเทศควรมีหลักการ เป้าหมาย กระบวนการที่ชัดเจน มี

เครื่องมือ สื่อมัลติมีเดีย หรือนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ครู/ผู้รับการนิเทศสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ และควรช่วยส่งเสริมให้เกิดทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน มีรูปแบบการวัดผลผู้เรียนที่ชัดเจน มีวิธีการวัดผลที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงนโยบายการศึกษาชาติ ทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษา จรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในการบรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน และสามารถยืดหยุ่นในเชิงปฏิบัติการ ส่วนด้านผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นกัลยาณมิตร มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ผู้นิเทศต้องสามารถชี้แนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม สร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้รับการนิเทศ นอกจากนี้บรรยากาศในการนิเทศมีลักษณะเป็นกันเอง อาจเป็นการสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นรูปแบบการแทรกซึมโดยธรรมชาติ และผลการนิเทศ จำเป็นต้องการการกระตุ้นจากมุมมองของฝ่ายบริหารที่มีต่อครูเป็นลักษณะเชิงบวก และ 4) การนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง มีความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ การให้คำปรึกษาเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงจุด การสร้างความศรัทธาในองค์กร และการสนับสนุนความรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้ในการจัดการสอน สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่สำคัญ ยังคงตระหนักถึงความต่อเนื่องในการนิเทศ มีการติดตามผลและการประเมินผลที่ชัดเจนตรงไปตรงมา มีบรรยากาศการนิเทศที่เป็นกันเอง เน้นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเทคนิค รูปแบบกระบวนการสอนอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความพร้อมด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่ทันสมัยที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้มีใช้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงนำเทคนิควิธีการนิเทศที่สนับสนุนให้เกิดการเปิดใจยอมรับระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อร่วมกันพัฒนาการนิเทศภายในให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2. นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นตัวแทนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศ และครู/ผู้รับการนิเทศ สรุปเป็นประเด็นหลัก 6 ด้าน ตามลำดับดังนี้ (1) ด้านข้อมูลทั่วไป ครูมีประสบการณ์ที่หลากหลาย ตั้งแต่ 5 ปี ถึง 20 ปีขึ้นไป ส่วนมากมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรี และทุกคนจบสาขาการศึกษา (2) ด้านการมีส่วนร่วมของโรงเรียนพบว่า ครูทุกคนในโรงเรียน ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมในการเป็นกรรมการในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น เป็นคณะกรรมการกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คณะกรรมการการนิเทศภายในสถานศึกษา และคณะกรรมการอื่น ๆ

ตามที่สถานศึกษามอบหมาย (3) ด้านข้อมูลการเรียนการสอน พบว่า ครูทุกคนได้วางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยมีการจัดทำกำหนดการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งที่เป็นรายคาบ/ รายหน่วย ก่อนดำเนินการสอน ส่วนด้านวิธีสอน/ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ที่เคยใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา พบว่า บางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันและหลากหลาย เช่น ได้ดำเนินการจัดการความรู้ การจัดการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น การสร้างการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ชุมชนแห่งการปฏิบัติ จิตปัญญา เป็นต้น ส่วนด้านการวัดและประเมินผล พบว่า รูปแบบการวัดและประเมินผล ซึ่งครูได้ดำเนินการที่ผ่านมามีทั้งการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียน (ร้อยละ 95.3) และอื่นๆ (ร้อยละ 4.70) ส่วนวิธีการวัดและประเมินผล มีทั้งการทดสอบแบบอัตนัย ปรนัย และการประเมินชิ้นงาน/ผลงาน การสังเกตและการปฏิบัติจริง และการซักถาม (4) ด้านคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยทุกแผนมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง หรือเขียนได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ โดยเรียงลำดับผลการประเมินที่มีคุณภาพจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม 2) ส่วนองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วน เช่น ส่วนหัวแผน มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ 3) จุดประสงค์การเรียนรู้ 4) องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน 5) ระบุขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับธรรมชาติวิชา 6) การสื่อการจัดการเรียนรู้ / แหล่งการเรียนรู้ และ 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหนึ่งที่ส่งเสริมทักษะ 3R8C ตามลำดับ (5) ปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้ ด้านนักเรียน ได้แก่ 1) มีจำนวนนักเรียนมากเกินไปและทำให้ทำกิจกรรมไม่ทั่วถึง 2) ความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) นักเรียนเป็นเด็กพิเศษมาเรียนร่วมกับนักเรียนปกติ 4) นักเรียนเรียนรู้ช้า/สมาธิสั้น 5) การใช้ภาษาและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม 6) ทักษะการอ่านและการเขียน 7) นักเรียนมีความมั่นใจสูงในการพูดอธิบาย ชี้แจงแต่ขาดทักษะการปฏิบัติ ด้านครูผู้สอน ได้แก่ 1) การออกแบบการสอนยังไม่เป็นระบบและพัฒนาสื่อการสอนไม่น่าสนใจ 2) สอนไม่ตรงกับสาขาที่ตนเองจบการศึกษา ด้านสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนมีกิจกรรมมาก เวลาเรียนไม่เพียงพอ ทำให้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน และด้านผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้ปกครองไม่เข้มงวดในการทำการบ้านของนักเรียน ผู้ปกครองควรช่วยดูแลนักเรียนมากขึ้น (6) ความต้องการของครู โดยแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ความต้องการในการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครู (ผู้รับการนิเทศ) ได้แก่ ควรจัดการฝึกอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การ

จัดห้องเรียนให้มีจำนวนนักเรียนที่พอเหมาะกับชั้นเรียน การส่งเสริมด้านปัจจัยในการจัดทำสื่อการสอนที่หลากหลายและน่าสนใจ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและพลโลก ควรจัดให้มีการนิเทศการสอนภายในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การลดกิจกรรมเสริมหลักสูตรลง และการส่งเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน ด้วยวิธีการสอนซ่อมเสริม 2) ความต้องการในการพัฒนาตนเองของครู (ผู้รับการนิเทศ) เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การพัฒนาส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ ทักษะของครูโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาด้านวิชาการให้ตรงกับรายวิชาที่สอน การพัฒนาทักษะการคิด การพัฒนาครูในการวัดและประเมินผลการศึกษาแนวใหม่ ดังนั้นจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ที่ต้องเติมเต็มให้แก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) การให้ความรู้การนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง และ 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลโดยใช้ระบบการนิเทศภายใน ซึ่งมีรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) การให้ความรู้การนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง และ 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลโดยใช้ระบบการนิเทศภายใน ซึ่งมีรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง โดยมีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

โดยแนวทางดังกล่าว มีความตรงตามหลักวิชาการ เนื่องมาจากสอดคล้องกับแนวคิดของ Dick and Carey, (1985); Knirk and Gustafson (1986: 23); Richey (1986: 96) and Seels and Glasgow, (1997: 9) ในเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนของนักวิชาการ และนักการศึกษา นั้น มีการพัฒนาตามขั้นตอนของวิธีระบบ 5 ขั้นตอน ของ ADDIE Model คือ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis) 2) ขั้นตอนการออกแบบ (Design) 3) ขั้นตอนการพัฒนา 4) ขั้นตอนการทดลอง

ใช้ (Development) และ 5) ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสอดคล้องกับระบบการออกแบบรูปแบบการสอน ADDIE (ADDIE Model) เป็นรูปแบบการสอนที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนาระบบการเรียนการสอน ซึ่งได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่าสามารถนำไปใช้ออกแบบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศที่มีชื่อว่ารูปแบบการนิเทศ “ดัดแปลงพีแอลซีเอ พลัส” (PPLCA Plus) โดยนำการออกแบบเชิงระบบ ADDIE Model มาใช้เป็นฐานคิดในการวิจัย ซึ่งดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ หลักการ เงื่อนไขสำคัญ และองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ + Plus ประกอบด้วย องค์ประกอบ 1 ขั้นเตรียมความรู้ก่อนการนิเทศ (Preparing: P)

วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียน โดยพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้นิเทศก์เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครู/ผู้รับการนิเทศ ส่งเสริมครูให้เตรียมความรู้เพิ่มเติมในด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง (ของตนเอง) องค์ประกอบ 2 ขั้นวางแผนและออกแบบการนิเทศ (Planning: P) วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพื่อให้ผู้นิเทศก์และครู/ผู้รับการนิเทศ วิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ร่วมกัน รวมถึงเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้และเครื่องมือสังเกตการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบ 3 ขั้นเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในการปฏิบัติการนิเทศ (Learning and Sharing: L) วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพื่อนำเครื่องมือสังเกตการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาใช้บันทึกผลการสอนโดยพิจารณาพร้อมกับแผนการจัดการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ องค์ประกอบ 4 ขั้นการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring: C) วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพื่อศึกษายบทบาทหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องของผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้นิเทศก์/ผู้รับการนิเทศ พร้อมทั้งบันทึกผลการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงโดยคู่ขนานกับบันทึกผลการรับการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง และวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการชี้แนะและพัฒนาาร่วมกัน องค์ประกอบ 5 ขั้นสะท้อนคิดหลังการนิเทศ (After Action Review: A) วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ เพื่อดำเนินการตรวจสอบพฤติกรรมกรชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงจากผู้นิเทศก์/ผู้รับการนิเทศ และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหาร/ผู้นิเทศก์/ผู้รับการ

นิเทศ และ Plus เป็นการน้อมนำหลักการทรงงานและศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 (King Bhumibol's Science) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ใน 5 องค์ประกอบหลักร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดย Plus เป็นการค้นพบระหว่างการนำรูปแบบการนิเทศฯ มาใช้ในสถานศึกษา ซึ่งวิเคราะห์จากแบบบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ของผู้รับการนิเทศ แบบบันทึกผลการดำเนินงาน ตามกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงของผู้บริหารสถานศึกษา/ ผู้นิเทศก์ และแบบบันทึกผลการรับคำชี้แนะตามกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง ของครู/ผู้รับการนิเทศ และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศก์ และผู้รับการนิเทศ ตลอดจนพบว่า ในทุก ๆ องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศได้น้อมนำศาสตร์พระราชาก็ือ หลักการมีส่วนร่วม (ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรงเปิดโอกาสให้สาธารณชน ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมแสดงความคิดเห็น) และหลักภูมิสังคม ภูมิศาสตร์สังคมศาสตร์ (การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยา เกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอคน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีใน แต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน) มาใช้เป็นหลักในการปฏิบัติร่วมกัน และรูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะ และระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ดังข้อมูลส่วนหนึ่งที่สะท้อนได้จากคำพูดของผู้นิเทศก์ และผู้รับการนิเทศ ที่โค้ชมาใช้ สอดคล้องกับนักวิจัยของประเทศไทย อาทิ วรลักษณ์ ชูกำเนิด, เอกกรินทร์ สังข์ทอง และชวลิต เกิดทิพย์ (2557) ที่กล่าวว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย ประกอบด้วยจุดเปลี่ยนผ่านจากระบบปิดสู่ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูที่มี ด้วยการขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทยที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อเนื่องกันอย่างเป็นเหตุและผลอย่างเป็นลำดับตามองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้านด้วยกัน ได้แก่ (1) ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและรับฟัง (2) ภาวะผู้นำ ไร้ศัลยภาพ ทำให้เกิดการเผยตนของผู้นำการเปลี่ยนแปลง (3) วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วมทำให้เกิดพลังเข้มทิสวิสัยทัศน์ร่วม (4) ระบบเปิดแบบพนักำล้งม่งสู่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเผยตนเป็นเจ้าของงานการเรียนรู้ (5) ระบบทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่วิภาวะและจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้เกิดเจตจำนงร่วมพัฒนาวิชาชีพ และ (6) พื้นที่

จากมุมมองของผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ ซึ่งให้เห็นว่าแนวทางทั้ง 3 ด้าน มีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แนวทางดังกล่าวเป็นวิธีการปฏิบัติที่ไม่ขัดต่อวัฒนธรรมขององค์กร อีกด้วย เหมาะสมสำหรับผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ ได้รับความเข้าใจในแนวทางดังกล่าว และควรนำไปใช้ในโรงเรียนของตนเอง สอดคล้องกับการจัดการเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ เห็นว่าแนวทางทั้ง 3 ด้านนั้น มีความเป็นไปได้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางดังกล่าวเป็นวิธีการปฏิบัติที่ผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในประเด็นความต้องการจำเป็นที่นำมาสู่การพัฒนากระบวนการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง มี 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน พบว่า มีการใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) สภาพการนิเทศการจัดการเรียนรู้ สำหรับการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน มีการนิเทศภายในจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ได้แก่ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ฝ่ายวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา/ผู้อำนวยการสถานศึกษา ตลอดจนมีการให้คำแนะนำสำหรับครูที่เข้ามาบรรจุใหม่หรือย้ายมาจากสถานศึกษาอื่น 3) รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนิเทศ/ผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศต้องการให้เกิดการพัฒนากระบวนการนิเทศต้องมุ่งเน้นการนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง และให้เป็นส่วนหนึ่งของงานที่ปฏิบัติโดยไม่เพิ่มภาระของครู และ 4) การนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Coaching & Mentoring) มีความต้องการในการพัฒนา ได้แก่ การให้คำปรึกษาเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงจุด การสร้างความศรัทธาในองค์กร และการสนับสนุนความรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ใช้ในการจัดการสอน สำหรับข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่สำคัญ ยังคงตระหนักถึงความต่อเนื่องในการนิเทศ มีการติดตามผลและการประเมินผลที่ชัดเจนตรงไปตรงมา มีบรรยากาศการนิเทศที่เป็นกันเอง เน้นการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเทคนิค รูปแบบกระบวนการสอนอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความพร้อมด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี ที่ทันสมัยที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ ให้มีใช้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ รวมถึงนำเทคนิควิธีการนิเทศที่สนับสนุนให้เกิดการเปิดใจยอมรับระหว่างผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศ เพื่อร่วมกันพัฒนาการนิเทศภายในให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับข้อเสนอแนะจากการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำรูปแบบการนิเทศ “ดับเบิลพีแอลซี เอ พลัส” (PPLCA Plus) ไปใช้จริงในภาคสนาม มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

- 1) การนำแบบตรวจสอบพฤติกรรมการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ของผู้นิเทศก์ ควรดำเนินการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้เห็นพัฒนาการด้านการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง ที่สอดคล้องกับศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21ของผู้รับการนิเทศควบคู่กัน
- 2) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏในเล่มคู่มือและเครื่องมือการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงฯ ที่มอบให้แก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศก์ และผู้รับการนิเทศสามารถเพิ่มเติมเทคนิคการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต่าง ๆ ได้ ตลอดช่วงเวลาที่ดำเนินการ เมื่อได้รับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกระบวนการ PLC และน้อมนำหลักการทรงงานและศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 (King Bhumibol's Science) มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การให้ความรู้แก่ผู้รับการนิเทศในด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมและกระตุ้นผู้นิเทศก์ให้มีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนเรียนรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอควบคู่กัน ผ่านการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว ทันสมัยและต่อเนื่องในการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้รับการนิเทศ
- 2) ควรศึกษารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานและอาชีพ ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดภาคเหนือตอนบน เนื่องจากสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรนำผลของการนำรูปแบบ“ดับเบิลพีแอลซีเอ พลัส” (PPLCA Plus) ที่ได้จากการ PLC ในวงกว้าง ร่วมกับเครือข่ายของสถานศึกษาที่นำรูปแบบดังกล่าวมาใช้ มาสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2) ควรขยายผลการดำเนินการไปยังโรงเรียนเครือข่ายของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ เพื่อได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

